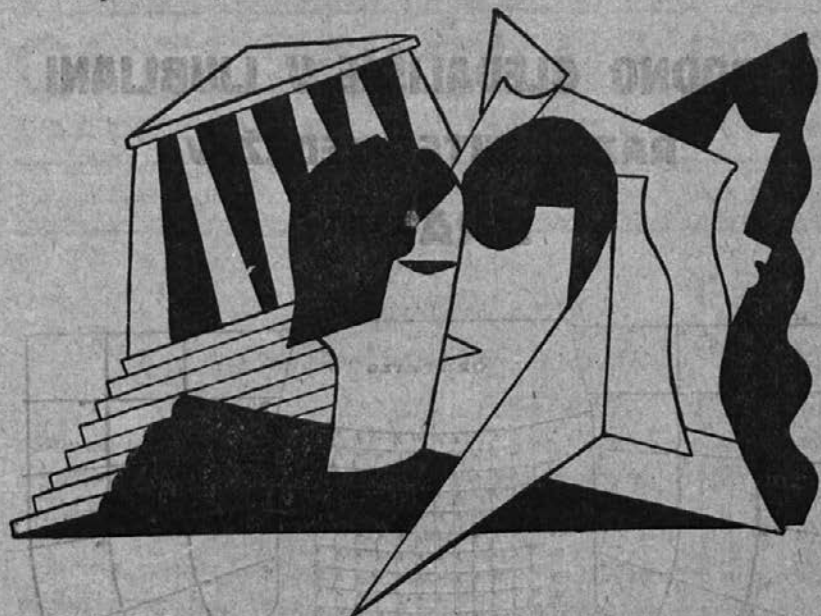

Poštnina plačana v gotovini.

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

UREDNIK: CIRIL DEBEVEC

SEZONA 1928/29

20. APRIL 1929

ŠTEVILKA

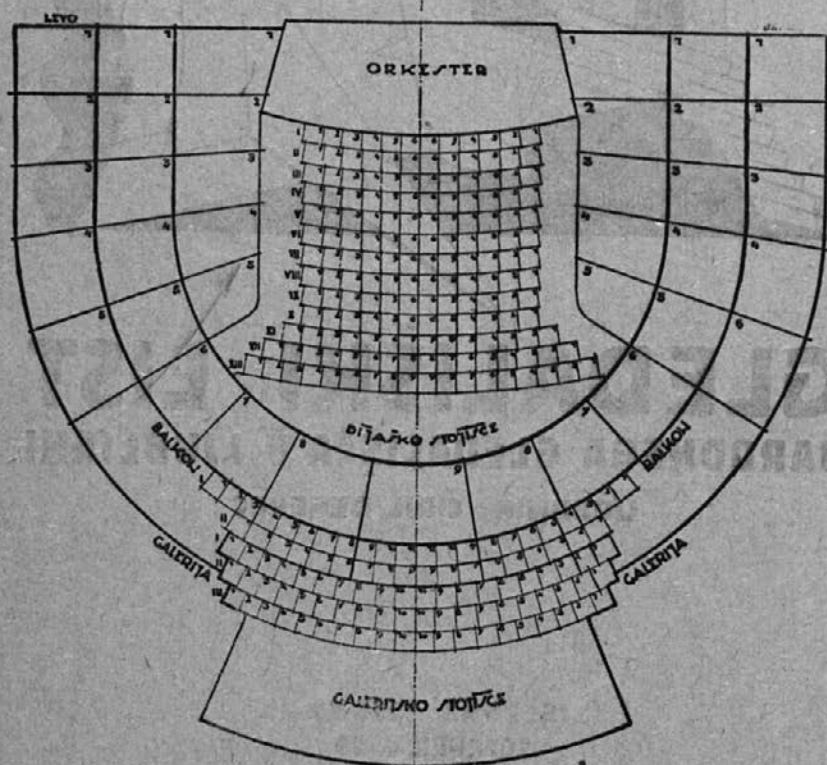
14

IZHAJA DVAKRAT NA MESEC   CENA DIN 3

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

RAZVRSTITEV SEDEŽEV

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja dvakrat na mesec

Cena Din 3.—

Ost:

Kolega Rogoz

(Namesto popotnih cigaret)

Te vrstice ne marajo biti sentimentalne, kot je to ob slovesih navada, ne, to ni mahanje z robcem za odhajajočim brzoufakom, te vrstice so krepak pritisk roke z vzklikom: na svidenje!

*

Deset let bo na jesen minilo, ko sva se z Rogozom spoznala. Bil je vitak, plav, ostro rezanega lica, prožen in eleganten. V Andrejeva „Dnevih našega življenja“ (zdravo Onufrij!) smo stopili prvič skupaj, gledali in pazili drugi na drugega, na sposobnosti, talent, memorijo, govor in še na mnogo stvari, ki jih morajo vedeti eden o drugem oni, ki hočejo imeti naslov „ansambel“. In koj, kmalu, po enem mesecu smo si bili na jasnem, da je kolega Rogoz zdrav, krepak in močan talent, da je vesten, korekten in priden človek in da je prijeten in dober kolega. Zdaj, po desetih letih skupnega dela, morem ugotoviti, da si je vse lastnosti ohranil in da tvoj deset let zanj pravzaprav ni minilo.

*

Kolega Rogoz gre v Prago. Zato Ti čestitam, Zvonimire! A je pač strela z menoj in Ti veš, da nikoli nisem zadovoljen, da sem skop s hvalo, radodaren z grajo, zato pravim, da mi ni prav, ker greš in bi bilo boljše za naš teater, ansambel, če bi ostal. — Seveda, pri tej reči odločaš Ti — zate je boljše, če greš gori na Narodni Divadlo — to priznam, bogami! A spominjati se bomo radi tvoj minulih časov.

*

Dnevnik sem! Prefistajmo ga na hitro! Stoj! Na tej strani stoji mežnar iz „Pohujšanja“ in stolnik Edgar pleše „Smrtni ples“. En večer si imel debelo lice ... od zobobola ...

še veš?... no, in kaj je bilo?... Mežnar je postal tradicija, figurina. Potem, te obrnimo stran, potem pridejo večeri, ko sva popila ogromne količine čaja, včasih pri meni, včasih pri Tebi — rezultat je bilo petdeset večerov: Hamlet... Hahaha. Naprej: enkrat sem Ti čestital, kdaj je bilo to? Spomin sem: Vojček je bil to, nesrečnež, ahi pa je bil baraba Ficur v „Likiomu“. Ne smem ga pozabiti kozlička, fletnega fantička Nitke v „Lumpaciju“ in Bobka z neugnanim:

„tako je dandanašnji dan,
da je trgovec vsak zemljan.“

*

Da, da: trgovec je vsak zemljan! Učasih dobim neplačan račun, tirjatev, grozilen opomin. In si mislim: komu naj pošljem jaz račun za to početje, ki ga uganjam, kam naj se obrnejo kolegi. Saj plača ne plača truda! Seveda. Ti pa, brate, si štacuno le malo povečal in jo boš v Pragi pofinil, prenetel, poglobil. Zato je prav, da greš, ker biti angažiran v Pragi, to pa res ni kar tako. Stoj! Da ne pozabim, Saj veš, da nisem zagrizen. Praviš, da si Hrvat. Prav. A, da si v galeriji najboljših slovenskih igralcev — za to ne moreš pomagati. — To stoji. Ti si slovenski igralec!

*

Rekel sem že: brez sentimentalnosti. Urzel, ki nastane s Tvojim odhodom, je občutna. Zelo občutna. Addio Robespierre, Hamlet, Bobek! No, kolega Hilar naj si zapiše eno — to ostane med nama: jaz Te Pragi samo posodim, po-so-dim, slišiš, in kadar bo moja volja taka, bomo pa rekli: brate, zdaj je pa dosti Vaclavskega in Flekouskega in Zlatih hous — zdaj, brate, je spet Ljubljana. Tako Ti pravim jaz in ostajam Tvoj stari

Osipe

C. D.:

Rogozove vloge v ljubljanskem Narodnem gledališču

(Ob priliki njegovega odhoda v Prago.)

1919/20

Onufrij (Andrejev: Dnevi našega življenja); Richard (Bernstein: Tat); Montekontekukoli (Görner: Pepelka); Tajnik (Rittner: Mimogrede); Baron (Gorki: Na dnu); Janko (Molnár: Vrag);

Demetriji (Tucić: Golgota); Tigellinus (Wilde: Saloma); Edgar (Strindberg: Smrtni ples I, II); Cerkovnik (Cankar: Pohujšanje).
Režija: Tucić: Golgota.

1920/21

Cerkovnik (Cankar: Pohujšanje); Weiring (Schnitzler: Ljubimkanje); Pisk (Shakespeare: Sen kresne noči); Krüger (Hauptmann: Bobrov kožuh); Tonin (Kraigher: Skoljka); Wolff Kingsearl (Jerome: Miss Hobbs); David Roberts (Galsworthy: Borba); Androklus (Shaw: Androklus in lev); Starženski (Hauptmann: Elga).
Režije: Ogrizović: Hasanaginica; Nušić: Navaden človek.

1921/22

Guša Rigalin (Kosor: Požar strasti); Divišek (Jirásek: Oče); Hamlet (Shakespeare: Hamlet); Scipion (Andrejev: Prekrasne Sabinke); Fičur (Molnár: Liliom).
Režije: Kosor: Požar strasti; Jirásek: Oče; Nušić: Semberijski knez.

1922/23

Lövborg (Ibsen: Hedda Gabler); Župnik (Cankar: Hlapci); Domin (Čapek: R. U. R.); Myškin (Dostojevski-Putjata: Idijot); Vojček (Büchner: Vojček); Golvič (Schönthan: Ugrabljene Sabinke); Jago (Shakespeare: Othello); Trofimov (Čehov: Češnjev vrt); Malvolio (Shakespeare: Kar hočete).
Režije: Petrović: Ploha.

1923/24

Abel (Wied: $2 \times 2 = 5$); Damjan (Vojnović: Smrt majke Jugovića); Bobek (Nestroy: Danes bomo tiči); Hubert (Savoir: Osm žena); Martin (Wildgans: Ljubezen); On (Dymov: Nju); Shylock (Shakespeare: Beneški trgovec); Rdeči harlekin (Méré: Tri maske); Alan (Langer: Kamela skozi uho šivanke); On (Lenormand: Izgubljene duše).
Režije: Vojnović: Smrt majke Jugovića.

1924/25

Lignière (Rostand: Cyrano de Bergerac); Oče (Pirandello: Šest oseb išče avtorja); Pjotr (Tolstoj: Moč teme); Lojze (Meško: Pri Hrastovih); Zunjić (Nušić: Sumljiva oseba); Ljubimec (Remec: Magda); Friderik (Župančič: Veronika); Dvorski norec (Lah: Pepeluh); On (Lenormand: Izgubljene duše); Mortensgard (Ibsen: Rosmersholm); Savelov (Andrejev: Misel).
Režije: Nušić: Sumljiva oseba; Nušić: Narodni poslanec.

1925/26

Antolicus (Shakespeare: Zimska pravljica); Franci (Langer: Periferija); Cesar (Milčinski: Krpan ml.); Melihar (Scheinpflug: Druga mladost); Henrik IV. (Pirandello: Henrik IV.); Renard (Finžgar: Naša kri); Higgins (Shaw: Pygmalion).
Režije: Scheinpflug: Druga mladost.

1926/27

Knock (Romains: Knock); Harpagon (Molière: Skopuh); Banquo (Shakespeare: Macbeth); Lever (Galsworthy: Joy); Wurm (Schiller: Kovarstvo in ljubezen); Konte Monte (Golia: Triglavska bajka); Darlington (Wilde: Pahljača lady Windermere); Damjan (Begović: Božji človek); Nitka (Nestroy: Lumpacij vagabundus); Don Juan (Shakespeare: Mnogo hrupa za nič).

1927/28

Tranio (Shakespeare: Ukročena trmoglavka); Moebius (Hasenclever: Boljši gospod); Hjalmar (Ibsen: Divja raca); Carteret (Verneuil: Sestrična iz Varšave); Eneja Silvij (Novačan: Herman Celjski); Oton Hilmer (Maeterlinck: Stilmondski župan); Kajfa (Tománek-Gregorin: I. N. R. I.).

1928/29

Paris (Shakespeare: Romeo in Julija); Svedenhjelm jun. (Bergmann: Noblova nagrada); Albert Gregor (Čapek: Stvar Makropulos); Fedja (Tolstoj: Živi mrtvec); Herod (Golia: Betlehemska legenda); Mosca (Bourdet: Pravkar izšlo).

Miran Jarc: Claude Farrère

(Ob uprizoritvi njegove »Bitke«.)

V »Bitki«, ki je kot roman, dramatizacija in film znana po vsem svetu, je Farrèreu uspelo čisto svojstveno prikazati véliko nasprotje med vzhodom in zapadom, postaviti v okolje vročične zgoščenosti zgodbo, v kateri se razodene kruta borba med srcem in dušo, poveljučana z zmago žrtvovanja, spuščajočega se kot zastiralo nad mračnim, presunljivim dejanjem in nehanjem treh ljudi.

Somrak, ki ga osvetljujejo bliski razžarjenih strasti in bolesi, je značilen za vsa Farrèreova dela. S »Civiliziranci« (ki so izšli že tudi v slovenskem prevodu) je Farrère prvič obrnil pozornost nase (. 1905); akademija Goncourt ga je priznala tedaj s prvo nagrado. V tem delu se je Farrère zavestno odvrnil od okornega opisovanja in suhotnega orisavanja po vzgledu prirodnikov in se povrnil k balzaškemu pojmovanju romana. Ne sestavlja oseb in jih ne opazuje, temveč ustvarja jih, ker jih je gledal z duhovnimi očmi.

Malo jih je, ki bi si tako nenadoma in tako uspešno osvojili čitatelje. Nekdaj neznani mornariški častnik je postal slovit romanopisec s svojim tesnobnim in vrtinčastim »Opijem«, z dramatično napetim »Ubijalcem«, s strahotnimi »Civiliziranci« in pretresljivo »Bitko«. Uvrstili so ga med zastopnike eksotičnega romana, ki je v Franciji tako zelo razširjen in priljubljen. Eksotičnost, ki jo je v prejšnjem stoletju v Franciji obnovil Pierre Loti, je neki svojevrstni romantizem. Misli si človeka, ki mimo njega bežijo gore, gozdovi, reke, morja, mesta, dežele, države... tisoč razhodov, tisoč srečanj, tisoč obnovljenih spominov, ali vse je kakor v snu, bežno in sun-

kovito, in preko vsega se razprostira hrepenenje, ki je tako silno in brezmejno, da mu ni prave smeri. Hrepenenje po vsemu. In čar tujine je omotična pozaba. Iz takih nastrojev je vzniknil eksotični roman, ki je predahnjem z omamljivim lirizmom.

Lirizem valuje preko vseh Farrèreovih del. So to epske mojstrovine, ki očitujejo ostrega psihologa življenja v kolonijah, toda prav tako tudi glasnika najbolj zabrisanih in nadahnjenih občutij, ki okoprenja najjačja oživljanja z neko somnambulno nemirnostjo in prežavostjo.

Dasi je Farrère že preko svoje najmočnejše literarne produktivnosti, vendar pazno in razumevajoče motri sodobne pokrete v leposlovju. Vnet častilec starih: Rabelaisja, Racinea in Cornellea, je vzhičen občudovalec dramatike Paula Claudela in epika Rogerja Martina du Garda, predvsem pa Pierrea Lotija in gospe Colette, kajti v njih vidi skrbne čuvarje francoskega duha, ki ga je v posvetilu P. Louysju izpovedal kot nosilca jasnote in skladnosti, premočrnosti in »odlične linije sohe«, sovražnika razzvokov, meglá in kalnega vrenja.

C. D.: Claude Farrère: „Bitka“

(Utrinki z bralne vaje.)

»Bušido«. Ta beseda ima na Japonskem poseben, tajinstven, skoro demonično veličasten zvok, kakršnega mi v Evropi skorajda več ne razumemo. Ta beseda in njena vsebina v japonskem pomenu in pojmovanju gre preko naših civiliziranih možganov in preko naših belokožnih moči. Bušido — domovinska ljubezen. Za domovino žrtvuje Japonec vse: kadar je treba, ostavi iz prepričanja dom in družino, zatre vsa ugodja, odpove se ljubezni, žrtvuje duševno in telesno življenje. Plemenitašem in kmetom, trgovcem in delavcem, starcem, otrokom, ženam in dekletom — vsem enako je sveta le ena beseda, poslednja, najvišja: bušido.

*

Zgodba sama je enostavna, vsebinsko lahko razumljiva, brez težavnih problemov, posebnih globin, filozofskih razglabljanj ali prikritih tendenc. Važno je samo, da smo si v pojmovanju, v podčrtavanju in izdelavanju glavnega namena edini in na jasnem. Predvsem nas naslov »Bitka« ne sme zavesti, da mislimo na bitko samo v konkretnem, neposrednem, vojaškem pomenu besede. Naša bitka se dejansko začena in vrši že davno pred začetkom prvega dejanja in se razvija pred našimi očmi samo v različnih, vedno ostrejših fazah, dokler se končno ne zaključi z neizbežno, porazno katastrofo. To ni bitka, ki jo bijeta samo dva naroda ali morda celo samó dva človeka, temveč je to borba, ki jo bijeta dva svetova na življenje in smrt, do zadnjega diha, do zadnje kaplje krvi, poslužujoča se v njej vseh raznoličnih načinov in sredstev človeškega duha in značaja, od rahlih nasmeškov, prežečih kramljanj do brutalnih nastopov in granatnih udarcev vojnobrodskih topov. Borba na nož med dvema ple-

menoma, med belim in žoltim, med Evropo in Azijo. Dva različna svetova torej, ki imata povsem drugo kulturo, drugo tradicijo, drugo religijo, drugo filozofijo in druge socialne pogoje. Ta dva svetova se ne bosta razumela nikoli.

Dasiravno je snov povzeta iz rusko-japonske vojne, vendar v tej bitki Rusi ne igrajo nobene vloge. Za japonske nasprotnike nam predstavlja pisatelj vladarsko pleme Evrope in Amerike — Angleža in Amerikanko. Če že hočemo: tu je globlja in glavna misel tega dela, ki pa je, navidezno vsaj, zelo spretno zavita v napeto, romantično in eksotično zanimivo dejanje.

*

Marki Sadao Yorisaka, predstavnik japonskega, azijskega sveta, zagrizen sovražnik Evrope in vsega, kar je z njo v zvezi, se z nadčloveškim samozatajevanjem prelevi zunanje v evropsko civiliziranega človeka samo zato, da tem lažje izvabi iz svojega pseudo-prijatelja, angleškega kapitana Fergana, razne pridobitve in skrivnosti, s katerimi bi premagal evropskega sovražnika. Torej: Evropo z evropskim orožjem. In manever se sijajno posreči. Yorisaka izgubi v bitki sicer življenje, toda zmaga je dobljena in Japonska triumfira.

*

Okoli snovi je navita vsebina: majhna, zakonska (in ljubavna) drama z zgoraj opisanim psihološkim ozadjem. Marki Yorisaka ima ženo Mitsouko, ki jo sicer ljubi, ki jo pa v svoje, cesarstvu koristne namene zlorablja in sili, da se prav tako navidezno civilizira in evropejizira, da pa v duši ostane zvesta veri svojih pradedov. Preizkušnja pa je za žensko dušo pretrda. Markiza Yorisaka se hrepeneča in neizkušena uda ljubezni angleškega kapitana, dokler je njen mož z vso strogostjo ne opomni dolžnosti japonske žene in vzvišene naloge, za katero je treba žrtvovati i ljubezen i samega sebe. Z očitkom ljubimkovanja z njegovo ženo požene marki Yorisaka tudi Fergana v smrt in tako je ob sklepu uničenih troje življenj: moža sta oba mrtva, žena pa vstopi po šegi japonski v samostan, kjer ostane do konca svojega življenja.

*

Razen te markize Yorisake, ki deluje kot sredstvo in žrtev za dosego Yorisakovih idej ter obenem kot razlog in pogon za osebno, človeško tragedijo, je postavil Fergan na obe strani še nekaj izbranih tipov, ki naj služijo glavnim osebam v nekakšne poudarke ali pojasnila.

Na strani azijski: inženjer Hirata Takamori, zlahtni Japonec najčistejšega kova, odkrit in neizprosen sovražnik vseh tujcev. Stara dojka, ki brutalno preklinja evropske novotarije. Potem, v zadnjem aktu, cela vrsta neustrašnih, zagrizenih in smrt prezirajočih japonskih mornarjev.

Na strani evropski: Mrs. Hockley, lepa in bogata Amerikanka, ki s svojo lepoto in s svojim denarjem očara in zasluž-

njuje vse, kar ji pride pod roke. Nekoliko interesantna, samozavestna, mnogokdaj kruta, oblastna, zdravo rezgetajoča in rahlo perverzna. Miss Vane, lepa mlada družabnica, dobesedno orodje v rokah mrs. Hockleyeve.

Na sredi kot opazovalec, evropski in azijski zaljubljenec: Francoz Felze, akademski slikar, umetnik, suženj lastnega oboževanja lepote, duhovit in zabaven, dobrodušen, humoren, celo moder in ironičen, a brez prave volje in brez vsake samovlade.

(Kitajskega modrijana Čeo-Peija in italijanskega princa Alghera Frondaie-ova dramatisacija nima.)

*

Delo je igralsko-studijsko zelo zanimivo, tehnično izvajalno pa sila težavno. Kaj hočemo zlasti poudariti?

1. Da je to drama konverzacijskega značaja, ki torej kljub tehtni in resni vsebini ne prenese napačno patetičnega ali stiliziranega podajanja.

2. Da se morata ostro razlikovati opisana dva duševna svetova, kakor tudi še posebej jasno odražati narodne tipičnosti posameznih oseb.

3. Da tiči ogromna večina skrivnosti za uspešno izvajanje takih iger v neštetihih detajlih, bodisi optičnih, bodisi akustičnih, ki pa so možni le pri najtemeljitejšem vsebinskem obvladanju, najpodrobnejšem tehničnem studiju, najfinejšem igralskem in najeksaktnejšem tehničnem izvajanju dane naloge.

Če se nam bo to troje vsaj v celoti verjetno in sprejemljivo posrečilo, potem smo se vsaj od daleč in v najvažnejših potezih približali režijskemu zasnutku.

Kronika

V Moskvi je izdal pod redakcijo Lunačarskega V. Vsevolodski »Zgodovino ruskega teatra«, znameniti režiser S. Radlov pa knjigo »Deset let v teatru«. Obe deli sta zelo važni za proučevanje novejši dobe ruske gledališke šole.

»Babe« v Moskvi. Hudožestveniki bodo vprizorili samo z ženskami dve Goldonijevi igri pod skupnim naslovom »Baby«. Tudi režijo, inscenacijo in ves študij vodijo izključno samo ženske,

»Blokada« v Moskvi. Hudožestveniki so vprizorili igro »Blokada«, ki jo je spisal Vsevolod Ivanov. Igra slika petrogradski in kronštadski protiboljševiški upor l. 1921., glad in smrt, boj in propast starega sveta in rojstvo novega. Na premijeri je bilo veliko navdušenje, ki pa je veljalo bolj teatru kot komadu. Kritika, ki je sicer zelo različna, se strinja v pohvali režije Nemirovič-Dančenka, ki je v inscenaciji edinstveno in prvič pogodil prava sredstva za odrsko vprizoritev heroizma revolucionarnih mas.

Milanska »Scala« je imela te dni vrlo uspelo premijero Respighijeve opere »Potopljeni zvon«. Navzočemu pesniku G. Hauptmannu so prirredili navdušene ovacije.

F. L.

CIGAN — BARON.

Opereta v treh dejanjih. Po povesti M. Jokai-a spisal J. Schnitzer.

Uglasbil Johann Strauss.

Dirigent: N. Štritof.

Režiser: Jos. Povhè.

Osebe:

Grof Peter Homonay, véliki župan v teme- škem srezu Janko Conte Carnero, kraljevi komisar Peček Šandor Barinkay, mlad emigrant Iličič Kálmán Zsúpan, bogat svinjerejec v Banatu Povhè Arzena, njegova hči Ribičeva Mirabella, vzgojiteljica pri Zsúpanu Balatkova Otokar, njen sin Drenovec		Czipra, stara ciganka Španova Saffi, cigansko dekle Poličeva Páli Simončič Józsi } cigani { Rus Jos. Ferko } Gostič Mihály } Erklavec Župan, dunajskega mesta Golovin Sepl, prižigalec svetiljk Jeromova Miksa, čolnar Habič Ištvan, hlapec pri Zsúpanu Sekula Glasnik Gostič
---	--	---

Čolnarji, cigani, ciganke in ciganski otroci. Grenadirji, huzarji, mar-
 ketenderica, paži, meščani in meščanke.

Praj dejanja: I. dejanje se vrši v temeškem banatu, II. dejanje v
 ciganskem taborišču istotam, III. dejanje na dunajski glaciji.

Čas: sredi 18. stoletja (okrog 1742. do 1744. leta.)

BITKA

(La bataille)

Igra v treh dejanjih. Po romanu Claudea Farrèrea spisal Pierre
 Frondaie. Prevel Fr. Lipah. Režiser: Ciril Debevec.

Osebe:

Marki Yorisaka Sadao, poveljnik oklopnice »Nikko« Skrbinšek Sir Herbert Fergan, an- gleški vojaški ataše Levar Jean François Felze, slikar, član akademije Kralj Vikomt Hirata Taka- mori, mornariški častnik Lipah Prvi } Jan Drugi } mornar { Potokar Tretji } Kaukler		Četrtri } Jerman Peti } mornar { Sancin Šesti } Pahor Podčastnik C. Debevec Markiza Mitsuko Yori- saka Saričeva Mrs. Hoekley, ameriška milijonarka Mira Danilova Miss Ellen Vane, njena družabnica Gabrijelčičeva Dojka Rakarjeva Prva } Vida Juvanova Druga } služabnica { Slavčeva
--	--	--

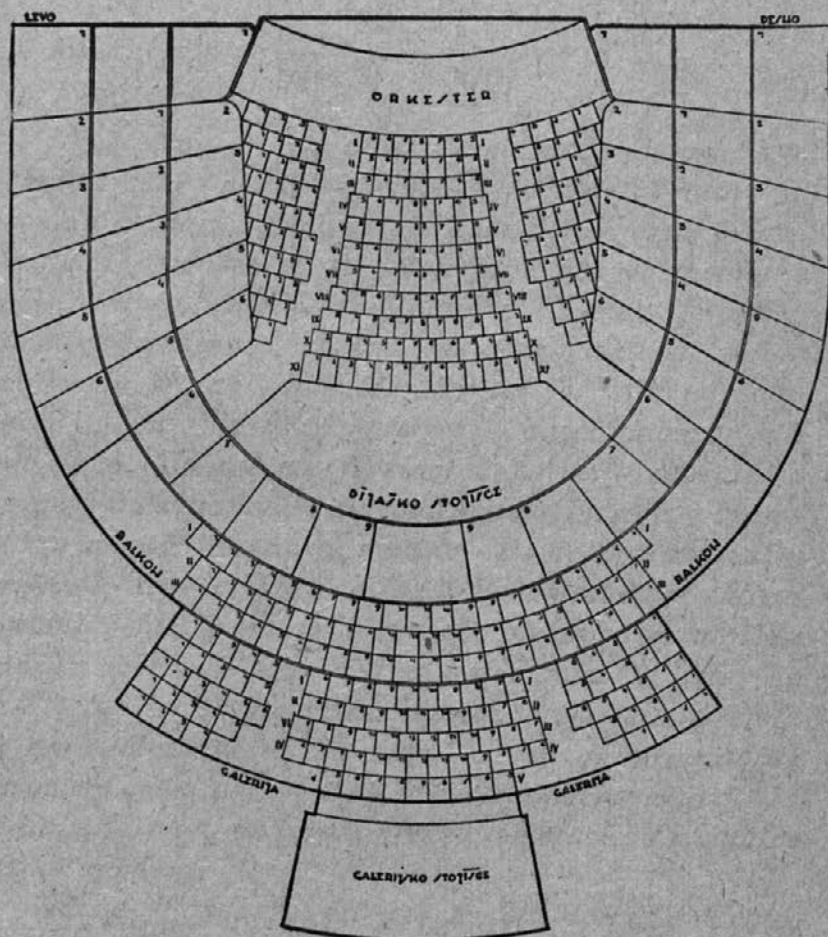
Prvo dejanje v salonu markija Yorisake, drugo istotam, tretje pa na
 krovu japonske oklopnice »Nikko« med bitko pri Cušimi leta 1905.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Nar. gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton
 Župančič. Urednik: Ciril Debevec. — Tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

RAZVRSTITEV SEDEŽEV

OPERA

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

RAZVRSTITEV SEDEŽEV

OPERA

